

ภาพที่ ๑

ภาพที่ ๒

เรือนไทยมุสลิม ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จันทรรัตน์ เหมเวช

เรือนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล) นับเป็นสถาปัตยกรรมที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลป กล่าวคือเป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ออกแบบผสมผสานคติความเชื่อของชาวไทยมุสลิมที่ถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมานานจนกลายเป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองทั้งในเรื่องของรูปทรง โครงสร้างและการจัดพื้นที่ใช้สอยในตัวเรือนที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมทั้งในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคมและการประกอบพิธีทางศาสนาอีกด้วย

แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การคมนาคมและเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อสถาปัตยกรรมเรือนไทยมุสลิมเป็นอย่างมาก ปัจจัยสำคัญคือความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวัสดุก่อสร้าง การตัดไม้ทำลายป่าของนายทุนเมื่อไม้หายากและราคาแพงขึ้น ชาวไทยมุสลิมจึงเปลี่ยนมาใช้วัสดุที่หาง่ายและคงทนกว่า เช่น คอนกรีต เหล็ก ปูนซีเมนต์ ทำให้รูปแบบและลักษณะของเรือนไทยมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปและลดจำนวนลงมาก การศึกษาวิจัยนี้จึงเป็นการเก็บรวบรวมรูปแบบและความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้สอยของเรือนไทยมุสลิมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเชิงอนุรักษ์ต่อไป

จากการสำรวจสามารถแบ่งรูปแบบเรือนตามลักษณะหลังคาชุดแรกได้ดังนี้

๑.หลังคาแมและห์ (จั่ว) พบมากที่จังหวัดสตูล ลักษณะเป็นเรือนจั่วเดียวจำนวน ๙ หลัง ส่วนหลังคาจั่วที่พบในจังหวัดยะลาเป็นเรือนหลายจั่ว ๒ หลัง และนราธิวาส ๑ หลังเป็นหลังคาจั่วเดียวที่ขยายชายคาด้านข้างด้านเดียว

๒.หลังคาลิมะห์ (มนิลา) พบมากที่สุดที่จังหวัดปัตตานี ๘ หลัง ส่วนที่นราธิวาส ๕ หลัง และยะลา ๑ หลัง ทุกหลังมีอายุเกิน ๕๐ ปี และหลังที่มีอายุมากที่สุดในกลุ่มคือประมาณ ๑๐๐ ปี เป็นเรือนของโต๊ะครูที่จังหวัดนราธิวาสจากการสำรวจทั่วไปพบว่าหลังคาชนิดนี้นิยมสร้างในชุมชนริมทะเลเพราะมีโครงสร้างหลังคาที่แข็งแรงที่สุด(ภาพที่ ๑)

๓.หลังคาบลานอ (จั่ว-มนิลา) พบมากที่จังหวัดปัตตานี ๑๔ หลังและนราธิวาส ๑ หลัง เป็นแบบที่ได้รับความนิยมต่อจากหลังคาลิมะห์โดยการรับอิทธิพลจากชาวตะวันตก (ภาพที่ ๒)

นอกจากนี้ยังพบเรือนแฝดที่ผสมหลังคาสองชนิดไว้ในหลังคาชุดแรกด้วยเช่นหลังคาลิมะห์และบลานอของนางเวตีเมาะ แวดราแม และนางเยาะ ยูโซะ

ลักษณะของเรือนแบ่งตามรูปแบบหลังคา

๑.แม่และหี(GABLE)

๑.๑ จั่วเดี่ยว เป็นลักษณะเฉพาะของจั่วในจังหวัดสตูล เช่น เรือนของนายวาหบ สาริเปน , นายมะสาต อารีหามาน , นายหนอด โต๊ะตุสน , นายหะยีหามาด อูมาจิ เป็นต้น

๑.๒ จั่วเดี่ยวต่อหลังคาคลุมด้านข้างเช่น เรือนของนาง แม่ สะแม เป็นต้น

๑.๓ หลายจั่ว เช่น เรือนนายอับดุลฮาหมิด รอมแม เป็นต้น

๒.ลิ้มะห์(HIP)

๒.๑ หลังคาลิ้มะห์แผดต่อหลังคาคลุมครีวด้านหลังเช่น เรือนนายดอเลาะ หีมิน๊ะ เป็นต้น

๒.๒ หลังคาลิ้มะห์แผดมีเรือนขวางเรือนประธาน เช่น เรือนของนายยา อาแว เป็นต้น

๒.๓ หลังคาลิ้มะห์แผดมีเรือนขวางต่อหลังคาคลุมด้าน หน้า เช่น เรือนของนายนอริฮา หะยีอาแว เป็นต้น

๒.๔ หลังคาลิ้มะห์แผดมีเรือนขวางมีมุขหน้าเช่น เรือน ของนางรอบี๊ะ บาเก๊ะ เป็นต้น

๓.บลาโน(GABLE HIP)

๓.๑ หลังคาบลาโนมีจั่วเดี่ยวต่อหลังคาคลุมด้านข้าง เช่น เรือนของนายเม็ง สะมะติง

๓.๒ หลังคาบลาโนแผดต่อหลังคาคลุมทางด้านหลัง เช่น เรือนนายเวาะบูเต็ง ปิ

๓.๓ หลังคาบลาโนแผดมีเรือนขวางเรือนประธาน เช่น เรือนนางคอดีเยาะ ปาโอะมานี

๓.๔ หลังคาบลาโนแผดมีเรือนขวางเรือนประธานและ มีมุขหน้า เช่น เรือนนายยูโซะ บินอับดุลรอแม เป็นต้น

รูปทรงของเรือนไทยมุสลิม

๑.การยกพื้นสูงมีประโยชน์หลายประการเช่น ป้องกันภัย จากสัตว์ร้าย หนีภัยน้ำท่วม เก็บของ และใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนนี้ ประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๒.หลังคาไม่สูงชันมาก เนื่องจากฝนตกชุกและลมแรง หาก หลังคาสูงมากจะต้านลมทำให้ลมพัดพาไปได้ง่าย

๓.ชายคาไม่ยื่นยาว เนื่องจากจะต้องให้ลมพัดเข้าเรือนทาง ช่องลมเหนือผนังซึ่งมีความจำเป็นมาก ในเวลาที่มีฝนตกจะต้อง ปิดหน้าต่างทั้งหมด

๔.มีพื้นที่ระเบียงกว้างสำหรับต้อนรับแขกและนั่งพักผ่อน ของคนในครอบครัว และเตรียมตัวก่อนเข้าไปในเรือน เช่น จัด เครื่องแต่งกายให้เรียบร้อย สวมหมวก(ชาย) เป็นต้น

๕.ประตูและหน้าต่างตรงกันเพื่อการถ่ายเทอากาศที่ดีและ สามารถมองออกไปด้านนอกเรือนได้เกิดการไหลไปมาในที่ว่าง ของรูปด้านสัมพันธ์กับที่ว่างภายนอกเรือน

การแบ่งรูปแบบเรือนตามสภาพเศรษฐกิจ(ขนาดและวัสดุ)

๑.เรือนคหบดี มีพื้นที่ใช้สอยมาก แบ่งส่วนพื้นที่ชัดเจน มักสร้างด้วยไม้และมุงกระเบื้อง ส่วนฝาสนามจะมีที่ครัว มักอยู่ ในชุมชนใหญ่ พื้นที่ใช้สอยแบ่งชัดเจนเป็นระดับสังคมและ พิธีกรรม มีการพัฒนาการจนได้รูปแบบที่สามารถตอบสนอง ความต้องการได้ครบครัน

๒.เรือนเกษตรกรมีพื้นที่ใช้สอยซ้อนทับกัน เรือนมักเป็น ฝาสนาม มุงกระเบื้องหรือจาก มักอยู่ในชนบท พื้นที่การใช้สอย ไม่ซับซ้อน

แบ่งเรือนตามลักษณะการใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรม

สามารถแบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มแรกเป็นเรือนใน ๓ จังหวัดคือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส (รัฐปัตตานีเดิม) และ กลุ่มที่สองเป็นเรือนในจังหวัดสตูล

เนื่องจากสองกลุ่มนี้มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และ ชนบทธรรมนิยมประเพณีหลายอย่างมีความต่างกันรายละเอียด ทำให้การแบ่งพื้นที่ใช้สอยมีความต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ส่วนนอกประสงค์ ครัว ระเบียง ความสูงของใต้ถุนเรือน ดังมี รายละเอียดดังนี้

๑.ส่วนนอกประสงค์ เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเรือน ใช้ ประโยชน์มากทั้งในระดับสังคม เช่น การพบปะเยี่ยมเยียน และในระดับพิธีกรรม เช่น จัดเลี้ยงการแต่งงาน การโกนผมเด็ก การสühนัต การละหมาด เป็นต้น

-จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในเรือนคหบดี พื้นที่ส่วนที่ใช้เลี้ยงอาหารแขกชายจะเป็นส่วนนอกประสงค์ ก่อนถึงห้องนอน พื้นที่ด้านหลังจากห้องนอนจะใช้รับรองแขก หญิงโดยมีการจัดเลี้ยงแยกเพศกัน และในพื้นที่ส่วนหน้ามี การเน้นถึงพื้นที่ที่ต้องกว้างพอที่จะรับรองผู้ที่จะมาสวดขอพร จำนวน ๔๑ คน^๑ และสามารถตั้งสำหรับอาหารได้ ๑๐ สำหรับ เลี้ยงแขกประมาณสำหรับละ ๔-๕ คนได้พร้อมๆกัน

-จังหวัดสตูล จากการศึกษาพบว่าเรือนขนาดใหญ่ใน จังหวัดสตูลแม้จะมีขนาดใกล้เคียงกับในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แต่พื้นที่นอกประสงค์ส่วนที่จัดงานเลี้ยงในพิธีการ

๑-ตามศาสนบัญญัติเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในกลุ่มมุสลิม

ซึ่งมักเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ส่วนหน้าห้องนอนจะมีขนาดเล็กแต่เมื่อมีการจัดงานเลี้ยงจะรวมพื้นที่ส่วนที่ติดจากห้องนอนถึงครัวเป็นส่วนจัดเลี้ยงรวมทั้งชายและหญิงด้วยกัน ส่วนที่เป็นครัวสำหรับปรุงอาหารมักลดพื้นลงไปอีกระดับหรือมีการกันฝาสวนครัวนี้จะไม่ใช่นั่งรับประทานอาหาร ส่วนการจัดเลี้ยงในเรือนจั่วเดียวซึ่งมีพื้นที่น้อยกว่าจะจัดเลี้ยงรวมกันทั้งชายและหญิงรอบบริเวณเรือนด้วย โดยจะสานทางมะพร้าวเป็นแผงกันเป็นพื้นที่จัดงาน

๒. ครัว

- ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จะเรียกพื้นที่ส่วนหลังจากห้องนอนว่าครัว (รูมาะ ดาเปอ) ทั้งหมดโดยทั่วไปจะลดระดับพื้นจากส่วนแม่เรือนประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. ยกเว้นในเรือนกลุ่มที่มีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไปบางเรือนจะมีการลดพื้นส่วนนี้ลงประมาณ ๖๐-๗๕ ซม. โดยจะมีบันไดลง ๓ ขั้น อีกกรณีคือบันไดลงครัวปูนที่อยู่ระดับพื้นดินซึ่งเพิ่งมีการสร้างกันเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้วนี้เอง บางเรือนมีการลดพื้นลงจากพื้นครัวอีกเพื่อเป็นส่วนซักล้าง

- จังหวัดสตูล ในเรือนคหบดีลดระดับลงจากพื้นแม่เรือนประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. ส่วนในเรือนจั่วเดียวขนาดเล็กจะไม่มีการลดระดับพื้น แต่ใช้การตีไม้กระดานปูพื้นแบบเว้นร่องเพื่อให้สามารถทำความสะอาดได้ง่ายหรือหากมีคนป่วยก็จะอาบน้ำบนเรือนที่บริเวณนี้ด้วย และหากมีคนตายตามหลักศาสนา ก็จะต้องทำความสะอาดศพและห่อศพก็จะใช้บริเวณนี้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากเรือนแบบนี้มีขนาดเล็กการใช้สอยพื้นที่จึงต้องซ้อนทับกัน

๓. ทางเข้าเรือน

- จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส บันไดทางขึ้นเรือนมักขึ้นทางด้านหน้า(ด้านสกิด) เมื่อขึ้นเรือนมาจะผ่านระเบียงแล้วจึงถึงประตูเข้าส่วนแม่เรือน ในเรือนที่เป็นแบบมาตรฐานมักมีประตูใหญ่เป็นบานเพี้ยมอยู่ตรงกลาง ขนาบข้างด้วยประตูบานเปิดคู่ ๒ บาน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการแยกแขก ชาย-หญิงในพิธีการยกขันหมากและการต้อนรับ

- จังหวัดสตูล บันไดทางขึ้นเรือนคหบดีมักขึ้นทางด้านข้างของเรือน(ด้านยาว) โดยใช้บันไดพาดขึ้นสู่แม่เรือน(ไม่มีระเบียง เพราะเรือนที่มีระเบียงจะเป็นเรือนเจ้านายชั้นสูงเท่านั้น) เรือนที่พบว่าไม่มีระเบียงมักมีการต่อเติมเมื่อไม่นานมานี้เอง ส่วนเรือนจั่วขนาดเล็กก็ใช้บันไดพาดตัวแม่เรือนเช่นเดียวกัน แต่บางเรือนพบว่าทำบันไดเป็นสองทอดมีชันหัก

๔. ความสูงของใต้ถุนเรือน

- จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีใต้ถุนเรือนในไม่สูงมากนัก ความสูงอยู่ระหว่าง ๑๔๐-๑๖๐ ซม. เพราะไม่ได้ใช้พื้นที่นี้สำหรับเลี้ยงสัตว์ใหญ่เช่น วัว ควาย เนื่องจากการที่มีอากาศร้อนชื้นจะเกิดการหมักหมมของมูลสัตว์ ทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย อีกเหตุผลหนึ่งคือเพื่อป้องกันกาถูกลอบทำร้าย เพราะในสมัยก่อนมักลอบทำร้ายด้วยการช่มแทงด้วยทลวจากใต้ถุนเรือน

- จังหวัดสตูล เรือนแบบจั่วเดียวใต้ถุนเรือนเดิมจะสูงประมาณ ๑๘๐-๑๙๐ ซม. เพราะพื้นที่บนเรือนแคบ จึงต้องใช้พื้นที่ใต้ถุนในชีวิตประจำวันมาก เช่น นอนพักผ่อน ทำอาหาร ตำข้าว ต่อมาเรือนกลุ่มนี้ยกย้ามาที่ใหม่ (โดยมากย้ามาอยู่ริมถนน) จึงมีการตัดความยาวของเสาเพื่อสะดวกในการยกเรือน

๕. ระเบียง

- จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จะมีระเบียงหรือชานด้านหน้าเรือนเสมอเพื่อต้อนรับแขกทั่วไป เมื่อมีแขกมาเยือนจะร้องเรียกเจ้าของเรือนก่อน จะไม่ขึ้นเรือนก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของเรือนและเมื่อขณะที่นั่งรอหรือนั่งคุยที่ระเบียงจะต้องนั่งเยื้องกับประตูและไม่มองเข้าไปในเรือน ถ้าหากเป็นเพื่อนสนิทหรือญาติสนิทจึงจะเชิญเข้าไปคุยในเรือน

- จังหวัดสตูล เดิมเรือนจะไม่มียะเบีย้ง เรือนที่จะมีระเบียงได้ต้องเป็นเชื้อสายเจ้าเมืองหรือชนชั้นสูงเท่านั้น เมื่อมีแขกมาเยือนจะต้อนรับแขกที่ใต้ถุนเรือน หากเป็นญาติสนิทจึงจะเชิญขึ้นบนเรือน ต่อมาเมื่อมีการต่อเติมเรือนในช่วงหลังบางเรือนต่อเติมระเบียงด้านหน้าแต่ก็เป็นระเบียงแบบอิทธิพลเรือนจากมาเลเซียคือมีบันไดสองทอดมีชันหัก

๖. การใช้พื้นที่รอบเรือน

เรือนที่อยู่ใกล้มัสยิดมักไม่มีบริเวณเรือน มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างหนาแน่น แต่เรือนที่ถุดออกมาหากมีบริเวณเรือนก็มักไม่มีการกันรั้ว มักใช้แนวต้นไม้เป็นสิ่งบอกเขต และเพื่อนบ้านมักใช้เป็นเส้นทางเดินติดต่อกันด้วย นอกจากนี้แล้วการใช้พื้นที่รอบเรือนมักจะขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพของเจ้าของเรือนเช่น เจ้าของเรือนทำสวนยางพาราจะนำน้ำยางมาทำยางแผ่นที่บ้านและมีราวตากยางในบริเวณบ้าน เพราะหากมีฝนตกจะได้ดูแลเก็บเข้าที่ร่มได้ทัน หรือบางเรือนทำน้ำบูดูขายก็จะมีโอ่งหมักน้ำบูดูไว้รอบบ้านด้วย และถ้าเจ้าของเรือนเป็นชาวนาบริเวณเรือนก็ต้องมีเรือนข้าว นอกจากนี้หากเรือนหลังใดมีบริเวณรอบเรือนมากก็มักปลูกไม้ผลไว้รอบๆ เพื่อเป็นอาหารและเพิ่มร่มเงา ต้นไม้ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะพร้าว ชนุน กล้าย กระท้อน มะม่วง น้อยโหน่ง เป็นต้น

เรือนในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสจะมีความหนาแน่นของบ้านเรือนรอบศาสนสถานมาก บางหลังชายคาห่างกันเพียง ๒๐ เซนติเมตรเท่านั้น ต่างจากในจังหวัดสตูลที่แม้จะรวมกันเป็นกระจุกใกล้ศาสนสถานแต่ละเรือนก็ยังมีบริเวณของเรือนอย่างชัดเจน ส่วนพื้นที่อื่นๆก็จะมีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยคล้ายคลึงกันแต่มีข้อสังเกตบางประการคือ

๑. เรือนในจังหวัดสตูลที่เป็นเรือนจั่วมักมุงด้วยจาก(แต่ต่อมาภายหลังเปลี่ยนมุงสังกะสีบ้าง)และเรือนขนาดใหญ่ก็มักมุงด้วยสังกะสีทั้งนี้เนื่องจากในจังหวัดสตูลไม่มีการผลิตกระเบื้องมุงหลังคาหากจะใช้กระเบื้องมุงหลังคาต้องสั่งซื้อจากจังหวัดปัตตานี ซึ่งเมื่อรวมค่าขนส่งแล้วราคาจะสูงกว่าการขับเรือไปซื้อสังกะสีจากเกาะปឹងมาก ส่วนใน ๓ จังหวัดนั้นนิยมมุงหลังคาส่วนแม้เรือนด้วยกระเบื้องดินเผาและมุงจากหรือสาครที่ครัว

๒. เรือนหลังคาจั่วในจังหวัดสตูลมักใช้ฝาसानด้วยไม้ไผ่ทั้งหมด แต่ใน ๓ จังหวัด ฝาसानมักใช้กับครัวของเรือนขนาดใหญ่และเป็นฝาของเรือนเกษตรกรรมขนาดเล็ก

๓. ไม่พบหลังคาจั่วและฝาसानใน ๓ จังหวัดยกเว้นเรือนที่เป็นเรือนกงสีในสวนยางมีเนื้อที่ขนาดเล็กประมาณ ๑๖ ตาราง-

เมตร ดังนั้นลักษณะจั่วเดียวมุงจากจึงเป็นลักษณะเฉพาะของเรือนมุสลิมในจังหวัดสตูล

๔. ไม่พบการใช้ปูนตักแต่งสันหลังคาในจังหวัดสตูล ดังนั้นลักษณะนี้จึงเป็นลักษณะเฉพาะของเรือนในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยเฉพาะกลุ่มช่างบราโอ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

๕. ลวดลายแกะสลักตกแต่งพบมากในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ส่วนในจังหวัดสตูลพบน้อยมากและเป็นกลุ่มลวดลายเรขาคณิตแบบเรียบง่าย สันนิษฐานว่า ๓ จังหวัดแรกเป็นชุมชนเก่า มีการพัฒนาการในด้านศิลปะยาวนานและมีการติดต่อกับรัฐกลันตันและตรังกานูในประเทศมาเลเซีย ซึ่งนิยมการตกแต่งประเภทนี้เช่นกันจึงทำให้เกิดการส่งอิทธิพลต่อกัน(ภาพที่ ๓)

๖. ไม่พบเรือนหลังคาสิมะห์(มนิลา)ในจังหวัดสตูล สันนิษฐานว่าเรือนในจังหวัดสตูลได้รับอิทธิพลจากรัฐเคดาห์ในประเทศมาเลเซียซึ่งจะนิยมสร้างเรือนหลังคาบานอ ไม่นิยมสร้างเรือนหลังคาสิมะห์

การประกอบอาชีพโดยมากของชาวไทยมุสลิมคือ เกษตรกรรม แต่ก็สามารถจัดแบ่งประเภทของเรือนตามระดับเศรษฐกิจได้ดังนี้

ภาพที่ ๓ ลวดลายประดับเหนือประตูทางเข้า อายุกว่าร้อยปี เรือนที่อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

๒-จัดงานเลี้ยงที่มีอาหารทำจากเนื้อแพะเนื่องในโอกาสมีลูกคนใหม่
๓-เรือนคหบดีบางหลังก็ใช้ฝาเป็นสังกะสี เนื่องจากเป็นความนิยมในช่วงเวลานั้น เพราะเป็นวัสดุใหม่ต้องซื้อมาจากมาเลเซียเท่านั้น

ภาพที่ ๔

๑.เรือนคหบดี เป็นเรือนขนาดพื้นที่ใช้สอยประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ตร.ม. ใช้วัสดุที่มีความคงทน มักใช้ไม้เนื้อแข็งคุณภาพดี เช่น ไม้ตะเคียน ไม้ตำเสา เป็นต้น ส่วนผนังครัวมักเป็นฝาसानให้สามารถระบายควันได้ดี(ภาพที่ ๔,๕,๖)

เรือนคหบดีมีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยไว้ชัดเจนโดยการลดระดับพื้น มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยทางวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายชัดเจน พิธีกรรมและการจัดเลี้ยงทั้งทางศาสนาและสังคมประกอบบนเรือน เช่น แต่งงาน ทำศพ เลี้ยงอาภีเกาะหี^๑ ละหมาด เป็นต้น

การแบ่งพื้นที่ทางวัฒนธรรมนั้นคำนึงความเหมาะสมเนื่องจากในหะดิษระบุว่าเป็นการไม่เหมาะสมที่ผู้หญิงและผู้ชายที่ศาสนาระบุว่าอยู่ในชายที่สามารถแต่งงานกันได้ (ไม่ใช่ญาติสนิท) จะมีการพบปะโดยลำพังในที่รโหฐาน ดังนั้นเมื่อมีแขกผู้ชายมาเยี่ยมเยือน ผู้หญิงมักเลี่ยงไปที่ส่วนอื่นบนเรือน เช่น ครัว ครัวของเรือนจึงมีขนาดกว้างขวาง เพราะเมื่อมีงานเลี้ยงก็มักจัดงานเลี้ยงแยกผู้หญิงและผู้ชาย แยกผู้ชายจัดเลี้ยงบริเวณส่วนนอกประกอบสังคีตด้านหน้าเรือน ส่วนแขกผู้หญิงมักจัดเลี้ยงในครัว ก่อนหน้าวันงานมักมีเพื่อนบ้านและญาติมาช่วยทำอาหารด้วย เรือนหลายหลังพบว่านอกจากบันไดด้านหน้าและด้านหลังแล้วยังมีบันไดด้านข้างเพื่อสะดวกในการต้อนรับแขกผู้หญิงด้วย เพราะบริเวณบันไดหลังมักมีชานซักล้างจึงขึ้นและอาจเปื้อนเครื่องแต่งกายได้ง่าย

พื้นที่ในครัวนี้ยังใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของผู้หญิงอีกหลายอย่าง ที่จำเป็นมากคือการอยู่ไฟหลังคลอดบุตร เมื่อมีสตรีต้องอยู่ไฟจะนำม่านหรือจากม่านมุมหนึ่งของเรือนให้มิดชิดและมีโต๊ะบีต(หมอต้าแย)มาดูแลแนะนำในการปฏิบัติตัว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีการไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลกันมาก, แต่ขั้นตอนการอยู่ไฟนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ เมื่อมีแขกมาเยี่ยมก็ต้อนรับแยกกันที่บริเวณครัวนั่นเอง(แขกที่มาเยี่ยมมักเป็นญาติสนิทและเพื่อนสนิท) หรือเมื่อมีผู้ป่วยก็มักพักที่บริเวณครัวเนื่องจากสะดวกในการดูแลความสะอาด เพราะเรือนมุสลิมเป็นเรือนที่ต้องมีการแบ่งพื้นที่เปียกและแห้ง บริเวณครัวจะมีพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เปียกคือซักล้างอยู่ด้วย

๒.เรือนเกษตรกร มีขนาดพื้นที่ใช้สอยประมาณ ๕๐-๘๐ ตารางเมตร แต่บางเรือนก็มีขนาดใหญ่กว่าโดยพิจารณาจากการใช้พื้นที่เรือนและวัสดุในการสร้างเรือนด้วย โดยวัสดุที่ใช้จะมีการใช้ฝาसानและสังกะสี^๒ เรือนประเภทนี้มักใช้พื้นที่ซ้อนทับกัน เช่นบางหลังไม่กันฝาห้องนอนแต่จะนำจากหรือม่านมากันแบ่งพื้นที่เฉพาะตอนนอนเท่านั้น(ภาพที่ ๗)

ภาพที่ ๕

ภาพที่ ๖

ภาพที่ ๗

เรือนแต่ละหลังจะมีลักษณะผังบริเวณต่างกันเนื่องจากความแตกต่างในการตั้งถิ่นฐานเป็นหลัก หากเรือนอยู่ในชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นกระจุกหนาแน่นก็จะมีพื้นที่ลานหน้าบ้านและไม่มีกำแพงกั้นอาณาเขตที่ชัดเจน ทางสัญจรภายในชุมชนก็ลัดเลาะไปตามแนวบ้านเรือน หากเรือนนั้นมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่กระจัดกระจายตามพื้นที่ทำกินจะมีพื้นที่ลานรอบตัวเรือนมากและมีอาณาเขตเรือนชัดเจน สิ่งก่อสร้างที่พบในผังบริเวณเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพทั้งสิ้น ได้แก่

๑. เรือนข้าว เรือนชาวนาจะมีเรือนข้าวไว้เก็บรักษาข้าวเพื่อบริโภคและเพื่อเพาะพันธุ์ต่อไป เรือนข้าวใน ๔ จังหวัดนี้จะมีขนาดไม่ใหญ่มากเนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวที่เป็นที่ราบมีน้อยพื้นที่ที่ถือครองในการทำนาของชาวนาจึงมีน้อยลงด้วย (โดยมากเป็นการทำนาเพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนเพราะเกษตรกรมักไม่ได้ประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว เกษตรกรส่วนมากจะทำนาและทำสวนควบคู่ไปด้วยกัน) และเนื่องจากฝนตกหนักเป็นเวลายาวนานในแต่ละปี การเก็บรักษาข้าวเปลือกจึงต้องเก็บโดยการมัดที่คอรวงเป็นมัดๆ แล้วเรียงไว้ในเรือนข้าว เมื่อต้องการใช้ก็จะดำข้าวในปริมาณที่ต้องการใช้เท่านั้นเพราะหากดำข้าวสะสมไว้นานๆ ก็จะทำให้เชื้อราได้ง่าย

๒. โรงเลี้ยงสัตว์ จะมีการสร้างโรงเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวควาย ลักษณะเป็นโรงไม่มีฝา มีไม้กั้นหยาบๆ หลังคามุงด้วยทางจากหรือสาคร

๓. ส้วม เดิมจะใช้การไปทุ่งคือถ่ายทุกบริเวณป่าละเมาะใกล้ๆ แต่ต่อมาก็มีการสร้างส้วมเป็นอาคารถาวรเมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว เรือนที่เป็นเครือญาติหรือเพื่อนสนิทที่ติดบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดกันมักใช้ส้วมร่วมกันแต่แยกส่วนอาบน้ำ ดังนั้นบางเรือนจึงไม่มีส้วมอยู่ในบริเวณเรือนของตน

๔. โรงทำยาง เกษตรกรที่ทำสวนยางโดยมากเมื่อกรีดยางแล้วจะนำน้ำยางมาทำยางแผ่นที่เรือนของตนเพื่อสะดวกในการดูแลเก็บยางแผ่นที่ตากไว้เมื่อมีฝนตก การตากยางแผ่นจะทำราวตากยางด้วยไม้ไผ่ใกล้เรือนโดยกระระยะให้เงาจากตัวเรือนไม่ทับไปบริเวณที่ตากยางเพราะจะทำให้ยางแผ่นแห้งช้า

การเข้าถึงพื้นที่

จะมีการจัดพื้นที่โดยพื้นที่นอนเป็นส่วนที่อยู่บริเวณส่วนกลางของเรือน เนื่องจากในการต้อนรับแขกชายจะใช้พื้นที่ด้านหน้าเรือน ส่วนแขกหญิงจะต้อนรับที่บริเวณที่เป็นส่วนตัวของหญิงคือที่ครัว เป็นวัฒนธรรมที่เข้าใจกันดี ดังนั้นเมื่อมีแขกหญิงมาเยี่ยมเยียนจะใช้บันไดทางด้านหลังโดยจะไม่เดินทะลุมาจากด้านหน้า หากเรือนนั้นเป็นเรือนที่มีการขายเรือนไปทางด้านข้างของแม่เรือน ห้องนอนก็จะอยู่ในส่วนที่เป็นกึ่งกลางของตัวเรือน คือในส่วนระหว่างพื้นที่อเนกประสงค์และครัวเช่นเดียวกัน

เรือนมุสลิมจะมีห้องนอนน้อย ผู้ที่ใช้ห้องนอนจะเป็นคู่ของหัวหน้าครอบครัว โดยมากจะมี ๒ ห้องนอนห้องแรกจะเป็นห้องของพ่อแม่ อีกห้องจะเป็นห้องของลูกสาวที่โตแล้วนอนรวมกันต่อมาห้องที่สองนี้จะเป็นห้องของลูกสาวที่อยู่ดูแลพ่อแม่ (โดยมากมักเป็นลูกสาวคนสุดท้าย ส่วนลูกชายเมื่อแต่งงานมักไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง)

ลักษณะรูปทรงหลังคา

พบหลังคา ๓ แบบคือ แม่และห้ (GABLE) สิมะ (HIP) และบลานอ (GABLE HIP) โดยมากหลังคาชุดแรกๆ จะเป็นแบบเดียวกัน หลังคาจั่วแบบจั่วเดียวพบที่สตูลเท่านั้นและไม่พบหลังคา สิมะห้ หลังคาบลานอพบมากที่จังหวัดปัตตานี หลังคา สิมะห้ จะพบมากในชุมชนที่อยู่ริมทะเลเนื่องจากโครงสร้างหลังคามีความทนทานต่อกระแสน้ำแรงได้ดีกว่าหลังคาแบบอื่น พื้นที่ส่วนมาก (ประมาณ ๙๕%) ของเรือนจะเป็นพื้นที่ภายใต้หลังคา ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการมีฝนตกชุก เรือนส่วนมากจะมีการต่อหลังคา ด้านหน้าจากหลังคาชุดแรกเพื่อเป็นระเบียงนั่งเล่นหรือคลุมบันได

ระดับพื้นเรือน

มีการลดระดับพื้นหลายระดับ แต่จะมีระดับหลัก ๓ ระดับ คือระดับหรือชาน แม่เรือน (อเนกประสงค์และนอน) และครัว พื้นที่แม่เรือนจะอยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับและครัว เป็นพื้นที่ที่ถูกระบุในตำราสร้างเรือนโบราณว่าต้องเป็นพื้นที่ที่สะอาดและแห้งต่างจากครัวซึ่งเป็นพื้นที่เปียก

วัสดุปลูกสร้างเรือน

มักเป็นวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีการคัดสรรผ่านประสบการณ์ของช่างในแต่ละท้องที่ ในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะการเลือกใช้วัสดุต่างกันไปเช่น หมู่บ้านเชิงเขาจะเลือกใช้ใบชิเหลงมุงหลังคาเนื่องจากมีความแข็งแรงทนทาน ใบมีขนาดใหญ่สามารถกันฝนได้ดี ต่อมาเมื่อมีการผลิตกระเบื้องมุงหลังคา

หลายแห่งในจังหวัดปัตตานีทำให้มีการใช้กระเบื้องมุงหลังคาอย่างแพร่หลายใน ๓ จังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ส่วนจังหวัดสตูลไม่มีแหล่งผลิตกระเบื้องจึงใช้วัสดุอื่นเช่น ทางจาก สาकु และสังกะสี เป็นต้น

การขยายครัวเรือน

เนื่องจากครอบครัวชาวไทยมุสลิมเป็นครอบครัวขยายเมื่อมีสมาชิกในเรือนเพิ่มมากขึ้นจึงต้องมีการขยายขนาดของเรือนตามไปด้วย การขยายเรือนมักขยายครั้งละ ๑ จั่วโดยสร้างเป็นเรือนขวางเรือนประธาน ขนาดของแต่ละจั่วจะไม่ใหญ่นักเพราะเรือนในวัฒนธรรมมลายูทำหน้าที่เป็นมรดกด้วย หากช่วงแรกของการแต่งงานฝ่ายชายจะมาอยู่ที่เรือนของฝ่ายหญิงครอบครัวฝ่ายหญิงจะสร้างเรือนขยายและเมื่อต้องการแยกเรือนบิดามารดา ก็จะอนุญาตให้ยกย้ายเรือนบางส่วนให้ไปสร้างในที่ใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบเรือน

๑. วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทั้งของวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมและวัฒนธรรมอิสลาม เช่น ความเชื่อของชาวมลายูเมื่อขยายต่อเติมเรือนจะไม่ขยายไปทางด้านหน้าและทิศเหนือ โดยนิยมขยายไปทางด้านหลังต่อเติมเป็นเรือนขวางเรือนประธาน ขนาดของแต่ละจั่วจะไม่ใหญ่มากเพื่อจะได้สะดวกเมื่อต้องยกย้ายเป็นมรดก เป็นต้น

๒. สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เช่น มีฝนตกชุกจึงมีหน้าต่างเล็กและมีช่องลมเหนือผนังเพื่อระบายอากาศและยกพื้นสูงเพื่อกันภัยจากน้ำท่วม เป็นต้น

๓. ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน เช่น ชายชาวประมงจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการหาปลาในทะเล ส่วนภรรยาและลูกจะอยู่บ้าน ดังนั้นบ้านเรือนชาวประมงจึงมีการปลูกสร้างใกล้ชิดกันเพื่อการระวังภัยและช่วยเหลือกันอย่างทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากเรือนชาวประมงจะชิดกันมาก ดังนั้นจะไม่ค่อยพบหน้าต่างยาวจรดพื้นเนื่องจากจะสูญเสียความเป็นส่วนตัว พบว่าเรือนที่อยู่ชิดกันจะมีหน้าต่างน้อยและแคบแต่จะใช้ช่องลมเหนือผนังเป็นส่วนที่ระบายอากาศแทน

๔. อิทธิพลจากแหล่งวัฒนธรรมใกล้เคียง เช่น จังหวัดสตูลมีพื้นที่ติดต่อกับรัฐเปรักของมาเลเซียจึงรับลักษณะทางสถาปัตยกรรมบางประการมาด้วย ดังนั้นเราจะพบว่าหลังคาบลานอในจังหวัดสตูลจะมีส่วนจั่วเล็กกว่าในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส บางพื้นที่ในจังหวัดสตูลเรียกหลังคานี้ว่า หลังคาเปรัก

๔-พืชสองชนิดนี้มีลักษณะต่างกัน

๕-หลังคาชุดแรกคือหลังคาที่คลุมพื้นที่นอกประสงค์และนอน เรือนมุสลิม

มีลักษณะการต่อเติมหลังคาเมื่อมีสมาชิกเพิ่มโดยการสร้างเรือนขวางเรือนประธาน

๖-ต้นซีเหร่งหรือเหร่ง มีลักษณะคล้ายต้นตาล พบบนภูเขาสูง ใบหนาวิธีมุงเหมือนใบตาล

การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเรือน

การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเรือนมักมีผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางส่วนเปลี่ยนไปแต่พบได้ไม่บ่อยนัก เช่น

- การต่อเติมครัวเป็นครัวปูนติดพื้น ครัวประเภทนี้เริ่มใช้เมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้วจากการที่มีการจ้างช่างจีนมุสลิมมาสร้างเรือนด้วย เนื่องจากชาวจีนมีความชำนาญในการใช้ปูนปลุกสร้างเรือนติดพื้นดินและในช่วงเวลานั้นมีการสร้างส้วมเพื่อให้ถูกสุขลักษณะจึงมีการเพิ่มส่วนที่เป็นห้องส้วมไว้ที่มุมหนึ่งของครัวด้วย ดังนั้นจึงพบว่าเรือนที่สร้างในช่วงเวลานั้นมักมีครัวปูนและอีกกรณีหนึ่งคือเป็นเรือนเก่า พื้นี่ครัวทรุดโทรมได้รับการซ่อมแซมจึงเพิ่มเติมเป็นครัวปูนด้วย ส่วนครัวแบบนี้มักมีบ่อน้ำอยู่ภายในเพื่อความสะดวกและมักใช้เก็บเครื่องมือเกษตรที่มีราคาแพงและรถมอเตอร์ไซด์ด้วย เรือนที่ทำการต่อเติมครัวมีหลายเรือน เช่น เรือนนายเงาะการ์เดร์มะสาอ , นางลิตีฮาวอ ทะยืออาแซ เป็นต้น

- การต่อเติมมุขยื่นด้านหน้า เช่น บางเรือนมีระเบียงหน้าอยู่แล้วแต่ต่อมาได้มีการสร้างมุขเพิ่มตามสมัยนิยม เช่น เรือนนายสุกรี อับดุลรอแม เป็นต้น

- การต่อเติมโรงจอดรถ มักต่อจากกระเบียงทางด้านข้างเรือน เช่น เรือนนายละ โสะประจัน , นางเงาะบุงอ โต๊ะไซะ และนายเว ยูไซะ เป็นต้น

- การต่อเติมบันไดเป็นบันไดปูนเพื่อความคงทนแข็งแรง เช่น เรือนนายตุลละห์ ยะสีงอ , นางคอดีเยาะห์ ปาโอะมานีห์

ปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงของเรือนไทยมุสลิมใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

๑.ขาดแคลนวัสดุหลัก เช่น

๑.๑ ไม้ ปัจจุบันไม่สามารถตัดไม้จากป่าได้และราคาไม้ในตลาดก็สูงกว่าราคาวัสดุทดแทนอื่นๆ ชาวบ้านจึงหันไปใช้ปูนซีเมนต์ แผ่นยิปซัมซึ่งมีราคาถูกกว่าทดแทน อีกกรณีคือป่าไม้ลดลงหาไม้ที่เหมาะสมในการสร้างเรือนได้ยาก เนื่องจากภาคใต้มีฝนตกชุกยาวนานต้นไม้มักเจริญเติบโตตลอดทั้งปี(วงปีไม่ชัดเจน) การเจริญเติบโตเร็วเกินไปทำให้ไม้ขาดเซล LIGNIN มีผลเสียกับคุณภาพความแข็งแรงและเหนียวของไม้ทำให้ไม่เหมาะสมกับการนำมาสร้างเรือน

๑.๒ กระเบื้องพื้นดิน เนื่องจากมีความนิยมใช้วัสดุใหม่ๆ ที่มีอายุการใช้งานนานกว่า เช่น กระเบื้องลอนคู่และสังกะสี ทำให้ผู้ผลิตต้องหันไปผลิตสินค้าชนิดอื่นทำให้ความชำนาญในการผลิตไม่ได้ถ่ายทอดสู่ช่างรุ่นถัดมา ปัจจุบันนี้มีโรงงานที่ยังคงผลิต

กระเบื้องหลังคาเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่งในจังหวัดปัตตานี แต่ก็ไม่ได้ผลิตเป็นประจำมีเพียงการรับทำตามสั่งเท่านั้น

๒.ขาดแคลนช่างผู้ชำนาญในการสร้างเรือน เนื่องจากวัสดุต่างๆในการสร้างเรือนแบบดั้งเดิมหายากจึงไม่มีการสร้างเรือนใหม่ๆ ช่างสร้างเรือนจึงต้องไปประกอบอาชีพอย่างอื่น(โดยมากมักไปเป็นช่างต่อเรือเพราะมีทักษะในการสร้างงานคล้ายคลึงกับการสร้างเรือนและยังมีความต้องการใช้เรือประมงในจังหวัดชายทะเลมาก) ทำให้ช่างรุ่นใหม่ไม่ได้ฝึกฝนฝีมือ ช่างสร้างเรือนจึงเหลือน้อยและส่วนใหญ่มีอายุมาก^๓ เพราะแต่เดิมช่างมักมีการถ่ายทอดฝีมือสืบทอดเป็นกลุ่ม เช่นช่างบราโอ จากตำบลบราโอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีที่แล้วเป็นกลุ่มช่างที่มีชื่อเสียงและมีการพัฒนาในกลุ่มจนมีเอกลักษณ์ รับสร้างเรือนใน ๓ จังหวัด(ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)และข้ามไปรับจ้างที่ฝั่งมาเลเซีย ในปัจจุบันนี้ก็ไม่มีผู้สืบทอด เป็นต้น

๓. พฤติกรรมในการใช้พื้นที่บางส่วนเปลี่ยนไป เช่นการใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนในจังหวัดสตูล เนื่องจากเรือนจั่วของจังหวัดสตูลมีขนาดเล็กจึงมีการใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนสำหรับทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันด้วยหลายอย่าง(มากกว่าในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเน้นการมีพื้นที่บนเรือนกว้างขวาง)เช่น การเลี้ยงลูก การปรุงอาหารและการดำข้าว โดยเฉพาะการดำข้าว เพราะชาวสตูลจะไม่ดำข้าวจำนวนมากๆ(ไม่สะดวกในการเก็บรักษาเพราะการมีฝนตกชุกทำให้ข้าวขึ้นราได้ง่าย) จะดำข้าวแค่จำนวนพอกิน ๓-๔ วัน การดำข้าวนี้จะดำใต้ถุนบ้าน ดังนั้นช่างพื้นบ้านชาวสตูลจึงใช้ความสูงของแม่เรือนในขณะดำข้าวมาเป็นความสูงของใต้ถุนเรือน ต่อมาเมื่อมีโรงสีข้าวในหมู่บ้านจึงไม่ต้องดำข้าวใต้ถุนเรือนอีก เมื่อมีการยกย้ายเรือนไปอยู่ที่ใหม่จึงตัดลดความยาวของเสาเพื่อความสะดวกในการขนย้าย

๔.การเพิ่มเส้นทางและขยายขนาดถนนทำให้ต้องเกิดการรื้อถอนยกย้ายเรือนและเมื่อปลูกใหม่ก็มักเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมบางส่วนด้วยวัสดุใหม่

จุดสำคัญคือมีการแบ่งพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชายและหญิงแยกพื้นที่ใช้สอยชัดเจนทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดข้อห้ามทางศาสนาในเรื่องการผิดประเพณี การลดระดับพื้นจะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของผู้อยู่อาศัย เห็นได้ชัดเจนจากการศึกษาเรือนแบบมาตรฐานซึ่งรังสรรค์ผ่านการสังเกตและความชำนาญของช่างพื้นถิ่นจนได้รูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการได้สูงสุด เรือนแบบนี้ได้รับความนิยมเมื่อ ๕๐ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวัสดุและการสร้างเรือนมาเป็นเรือนปูนห้องแถวแต่ก็ยังแบ่งส่วนในการใช้พื้นที่เช่นเดิม โดยให้ความสนใจภายในกลุ่มของตนและความเคยชินในการใช้พื้นที่

บทสรุป : วัฒนธรรมและประเพณีในการปลูกเรือน

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเพณีหลายอย่างที่เป็นของชาวมลายูท้องถิ่นจะมีการปฏิบัติน้อยลงแต่ก็ยังสามารถพบเห็นได้ในชนบททั่วไปและบางอย่างก็ได้ปรับใช้กับลักษณะเรือนสมัยใหม่ด้วยเช่น การทำพิธียกเสาเอกของเรือนห้องแถวที่มีการผูกมะพร้าวไว้ที่เสาก็ยังเชื่อกันว่าจะนำสิ่งที่เป็นสิริมงคลให้กับเรือน แต่ในกลุ่มมุสลิมที่มีความเคร่งครัดกับหลักการทางศาสนาอิสลาม พิธีปฏิบัติที่นอกเหนือจากที่ศาสนากำหนดจะถือว่าเป็นสิ่งไม่ควรกระทำทั้งสิ้น

นอกจากนี้ดังที่ทราบว่าวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคล้ายคลึงกับบางรัฐในประเทศมาเลเซียแต่แบบแผนทางวัฒนธรรมก็แตกต่างกันในรายละเอียดบางส่วน ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่กลุ่มคนชาติพันธุ์เดียวกันแต่แยกพื้นที่การตั้งถิ่นฐานกันก็จะเกิดการพัฒนาวัฒนธรรมแบบเฉพาะของตนเองคืออัตลักษณ์(Identity)เฉพาะกลุ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมเดิมเช่นชาวมลายูตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ใกล้เคียงกับชาวไทยพุทธจึงเกิดการรับอิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์ข้างเคียงมาผสมผสาน เช่นในด้านภาษา^๗ การแต่งกายและประเพณีบางอย่าง เป็นต้น

ลักษณะการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของมุสลิมนี้เองทำให้มีสำนึกของความเป็นกลุ่มเฉพาะสูงและมีความรู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถเป็นหลักของการเปลี่ยนแปลงโดยบริบทใดๆก็ตามที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมั่นคง ไม่ล่มสลายไปโดยง่ายด้วยระบบแบบเศรษฐกิจทุนนิยมดังที่เกิดขึ้นแล้วในท้องถิ่นอื่น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ก็ยังอยู่ในสภาพที่สามารถจะฟื้นฟูได้เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามลักษณะสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ระบบสังคมยังเปลี่ยนแปลงน้อยคนส่วนใหญ่ยังคงไม่ย้ายถิ่นฐานและยังสามารถดำรงแก่นวัฒนธรรมของกลุ่มไว้ได้ดี.

* * * * *

๗-สัมภาษณ์ช่างอูมะ มะหะหมัด ช่างสร้างเรือน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

๘-มีคำหลายคำที่ภาษายาวีของชาวมลายูรับมาจากคำในภาษาไทย

เช่น โตระตะ(โทรทัศน์) เป็นต้น